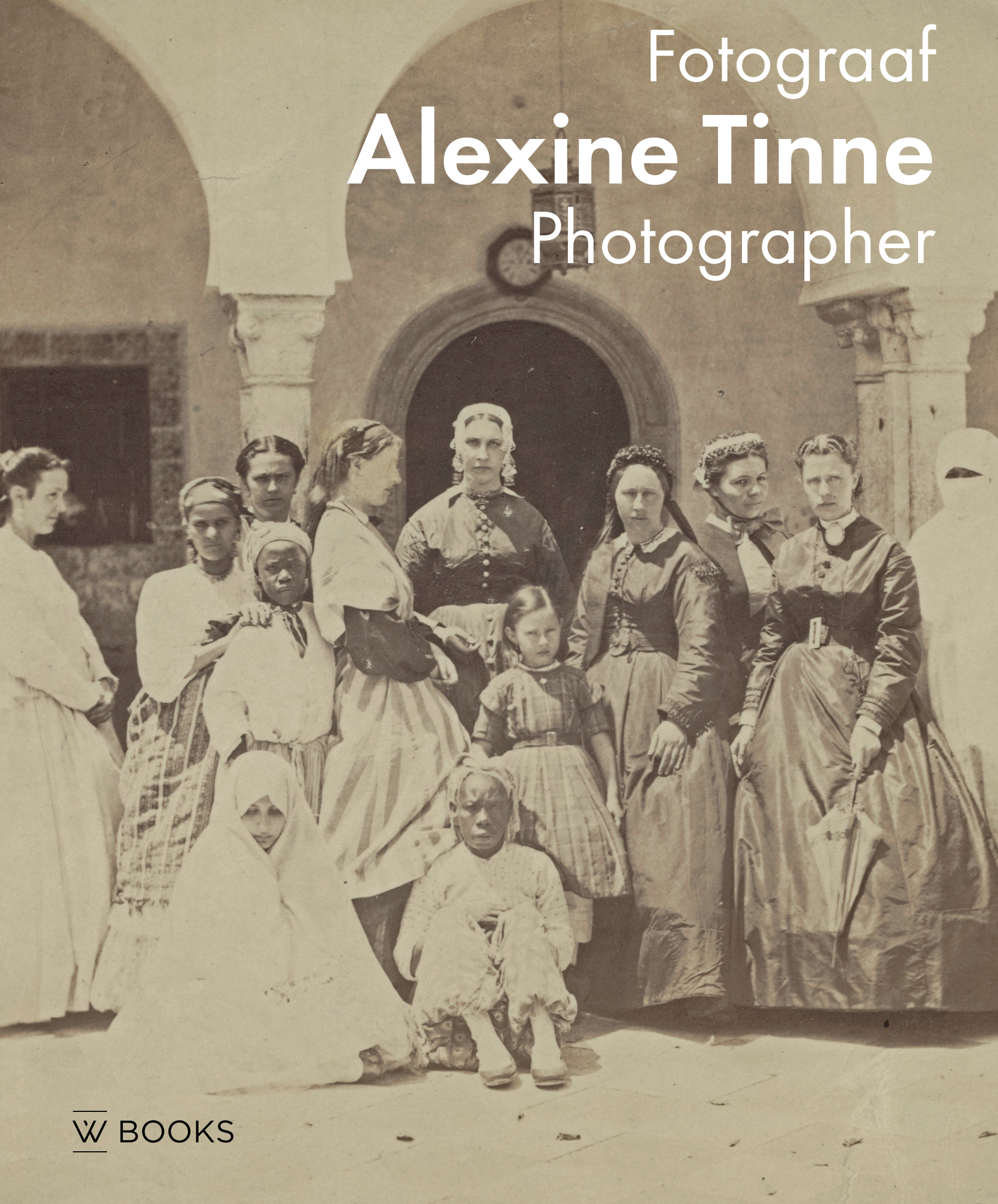

Fotograaf
Alexine Tinne
Photographer

Fotograaf
Haar wereldbeeld

Alexine Tinne

Photographer
Her worldview

De Haagse jongedame Alexandrine of Alexine Tinne (1835-1869) dankt haar bekendheid in de eerste plaats aan haar avontuurlijke ontdekkingsreizen. In een tijd dat dergelijke expedities veelal waren voorbehouden aan mannen, wist ze als eerste westerse vrouw in 1862-1863 door te dringen in Centraal-Afrika. Het avontuurlijke leven was onderwerp van uiteenlopende studies. Biografieën en documentaires, maar een minstens zo belangwekkend aspect van Alexine Tinne bleef onderbelicht.

Het Haags Historisch Museum en Universitaire Bibliotheken Leiden zijn verheugd om Tinne voor het voetlicht te brengen op grond van de andere verworvenheid waarvoor zij een plek in de geschiedenis verdient. Alexine Tinne was Nederlands eerste belangwekkende vrouwelijke fotograaf. Dat was niet alleen bijzonder omdat fotograferen destijds een vrijwel exclusief mannelijke aangelegenheid was, maar ook omdat ze dat deed met gedurfde experimenten. Ze werkte bijvoorbeeld met in Nederland onbekende, ongewoon grote glasnegatieven (van 40 × 50 cm), en ze bouwde haar koets om tot rijdende 'doka' om landschapsfoto's te maken.

Bovendien maakte ze fotocollages en zeer vroege interieurfoto's, wat bij beperkt licht en de toenmalige fototechniek zeer moeilijk was.

Ontdekkingen in dit project maken duidelijk dat Tinne hiervoor samenwerkte met enkele grote namen uit de geschiedenis. Universitaire Bibliotheken Leiden, dat rond de fotocollectie met onderwijs en een gespecialiseerde bibliotheek een kenniscentrum voor fotografie host, is verheugd dat dit haar meteen in de internationale fotografiegeschiedschrijving positioneert. Uit eigen collectie worden extra reisalbums, landkaarten en vroege fotografie van Nederland, het Midden-Oosten en Noord-Afrika toegevoegd, om het verhaal van Tinne van nog meer context te voorzien. Het Haags Historisch Museum is trots en blij, om ook dit intrigerende stukje Haagse geschiedenis met dit internationale bereik aan een breed publiek te kunnen presenteren.

Tinne, als echt Haagse dame afkomstig uit een streng hiërarchisch verdeelde samenleving, ontwikkelde in haar latere Noord-Afrikaanse jaren een 'nieuwe familie' met mensen van diverse komaf en een wereldbeeld dat wij nu 'inclusief' zouden

Preface

The young lady Alexandrine or Alexine Tinne (1835-1869) from The Hague owes her fame primarily to her adventurous voyages of discovery. At a time when such expeditions were mostly reserved for men, she was the first Western woman to penetrate Central Africa in 1862-1863. Her adventurous life was subject of various studies, biographies and documentaries, but an equally important aspect of Alexine Tinne remained underexposed.

The Hague Historical Museum and Leiden University Libraries are pleased to bring Tinne to the fore on the basis of the other achievements for which she deserves a place in history. Alexine Tinne was the Netherlands' first significant woman photographer. Not only was this remarkable, because photography was an almost exclusively male affair at the time. Also, Tinne turned out to have been doing daring experiments. For example, she worked with unusually large glass negatives (40 × 50 cm) unknown in the Netherlands, and converted her carriage into a mobile darkroom to take and immediately develop landscape photos outside. In addition, she made photo collages and very early interior

photos, which was very difficult in limited light and the photo technique of those times.

Discoveries that were made in this project make it clear that Tinne collaborated with some big names in history. Leiden University Libraries, which hosts a photography knowledge center around the photo collection with education and a specialized library, is pleased that this immediately positions her in the international photography historiography. Additional travel albums, maps and early photography of the Netherlands, the Middle East and North Africa will be added from the Leiden collections as well, to provide Tinne's story with even more context. The Hague Historical Museum is proud and happy to be able to present this intriguing chapter of The Hague history with this international reach to a wide audience.

Tinne, an aristocratic lady from The Hague grown up in a strictly hierarchically divided society, developed in her later North African years a 'new family' with people of diverse origins. Nowadays, we would call her world view 'inclusive'. The link to the present day becomes clear in this project, by the combination

noemen. De link naar de tijd van nu wordt duidelijk door de combinatie in dit project met hedendaagse fotografie van Dagmar van Weeghel – bewonderaar van Tinne en initiatiefnemer van dit project. De combinatie van het werk van Tinne en Van Weeghel maakt duidelijk dat het egalitair verbeelden van mensen van verschillende komaf toen maar ook nu nog altijd een statement is.

Een publicatie en tentoonstelling als deze kunnen alleen tot stand komen als een samenwerking van vele partijen, die wij dankbaar zijn. Van de verschillende bruikleengevers die – naast het Haags Historisch Museum en Universitaire Bibliotheken Leiden zelf – welwillend hun objecten voor dit overzicht ter beschikking stelden, noemen we met name het Nationaal Archief, het Haags Gemeentearchief en het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis RKD waar de fotocollectie van Alexine Tinne met name is ondergebracht. Voorts gaat onze dank uit naar Campus Den Haag van de Universiteit Leiden, de diverse fondsen en een particuliere schenker die anoniem wenst te blijven, die dit project mede mogelijk maakten. Dank gaat ook uit naar diverse inhoudelijk

with contemporary photography by Dagmar van Weeghel – admirer of Tinne and initiator of this project. The combination of the work of Tinne and Van Weeghel shows that the egalitarian portrayal of people from different backgrounds was a statement then as much as it still is today.

A publication and exhibition like this is always the result of the collaboration of many parties, to which we are grateful. Of the various lenders who – in addition to the Hague Historical Museum and Leiden University Libraries themselves – willingly made their objects available for this overview, we would like to mention in particular the National Archives, the Hague Municipal Archives and the Netherlands Institute for Art History RKD, where Alexine Tinne's photo collection is accommodated in particular. Furthermore, our thanks go to Campus The Hague of Leiden University, the various funds and a private donor who wishes to remain anonymous, who helped make this project possible. Thanks also go to various specialists in content, mentioned in this book in the relevant text passages, without whose advice the discoveries could not be made or substantiated.

specialisten, steeds bij de betreffende tekstpassages genoemd, zonder wiens kennis de ontdekkingen niet gedaan of onderbouwd konden worden. En last, but not least, gaat onze dank uit naar de samenstellers van de expositie. Maartje van den Heuvel, conservator fotografie van de Universitaire Bibliotheken Leiden, conservatoren Robert van Lit en zijn opvolger Valerie Veenvliet van het Haags Historisch Museum en vormgevers Els Kerremans en Steven Baart van Typography Interiority & Other Serious Matters hebben een prachtige tentoonstelling gemaakt over Alexine Tinne, die recht doet aan haar belang als fotografe.

Tjeerd Vrij

Directeur
Haags Historisch Museum

Kurt De Belder

Directeur
Universitaire Bibliotheken Leiden

And last, but not least, our thanks go to the designers Els Kerremans and Steven Baart of Typography Interiority & Other Serious Matters, who have created a wonderful exhibition and book about Alexine Tinne, which does justice to her importance as a photographer.

Tjeerd Vrij

Director
The Hague Historical Museum

Kurt De Belder

Director
Leiden University Libraries

Alexine Tinne

Zelfportret, 1859
Albuminedruk, 10 x 14 cm
NA/De Constant Rebecque,
inv.nr. 249_05

10

Maker onbekend

*Portret van (waarschijnlijk)
Philippe Frédéric Tinne,
de vader van Alexine*
(Foto naar schilderij)
HGA, inv.nr. 418; 010
(Bibl. Om 16 - 10)

11

Bartholomeus Johannes van Hove (1790-1880)

*Herengracht in de richting van
het Bezuidenhout, ca. 1830*
Het geboortehuis (rechts) van
Alexine Tinne, Herengracht 17.
De afgebeelde gracht is in 1858
gedempt en het huis van de
Tinnes is rond 1860 vernieuwd.
Olieverf op doek, 73 x 51 cm
HNM, inv.nr. 1924-0007-SCH

12

Alexine Tinne

*Lange Voorhout, in het midden
de Koninklijke Bibliotheek,
Den Haag, 1861*
Albuminedruk, 21,2 x 28,2 cm
HGA, inv.nr. 0.43267

Alexine Tinne

Self-portrait, 1859
Albumen print, 10 x 14 cm
NA/De Constant Rebecque,
inv.no. 249_05

10

Artist unknown

*Portrait of (presumably)
Philippe Frédéric Tinne,
de vader van Alexine*
(Photo to painting)
HGA, inv.no. 418; 010
(Bibl. Om 16 - 10)

11

Bartholomeus Johannes van Hove (1790-1880)

*Herengracht in the direction
of the Bezuidenhout, ca. 1830*
The birthplace (right) of
Alexine Tinne, Herengracht 17.
The canal depicted was filled in
in 1858 and the house of the
Tinnes was renovated around.
Oil on canvas, 73 x 51 cm
HNM, inv.nr. 1924-0007-SCH

12

Alexine Tinne

*Lange Voorhout, the National
Library of the Netherlands
in the centre, The Hague, 1861*
Albumen print, 21.2 x 28.2 cm
HGA, inv.no. 0.43267

De wieg van Alexine Tinne stond in 1835 aan de Herengracht in Den Haag, in een voornaam herenhuis dat uitkeek op de gracht (ill. 10).¹ De ouders van Alexine waren gefortuneerd. Haar vader Philippe Frédéric Tinne stamde uit een Haagse familie waarvan leden al generaties lang werkzaam waren bij de overheid in posities die enigszins vergelijkbaar zijn met die van de huidige departementsambtenaren van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Dat er binnen de familie Tinne al langere tijd een zekere welstand heerste, blijkt onder andere uit het bezit van een 'stamslot', het Huis te Bouquet in Hendrik-Ido-Ambacht, dat via een huwelijk aan een oudoom van Alexine's vader was gekomen. Een broer van haar vader was Heer der beide Egmond en eigenaar van het (weliswaar vervallen) Slot Egmond, een middeleeuws kasteel. Alexine's grootvader Johan Abraham Tinne stierf in 1808 op zijn buitenhuis Treckvliet bij de Geestbrug in Rijswijk.²

Philippe Frédéric was in 1772 geboren in een huis aan het Lange Voorhout, ter plaatse van het tegenwoordige Hotel des Indes (ill. 11). Ook hij begon zijn loopbaan als klerk bij de overheid. Door de politieke omwentelingen aan het eind van de achttiende eeuw verloor hij zijn baan. Op uitnodiging van een neef vertrok hij naar de Nederlandse (later Engelse)

Alexine Tinne's cradle stood on Herengracht in The Hague in 1835, in a distinguished mansion overlooking the canal (ill. 10).¹ Alexine's parents were wealthy. Her father, Philippe Frédéric Tinne, hailed from a family from The Hague, members of which had worked for generations in the government in positions more or less comparable to those of the current department officials of the Ministry of Foreign Affairs. The Tinne family had been well-to-do for a long time, as is apparent from the possession of a 'family castle', Huis te Bouquet in Hendrik-Ido-Ambacht, which had come to a great-uncle of Alexine's father by marriage. One of her father's brothers was Heer der beide Egmond (Lord of Both Egmonds) and owner of the (dilapidated) Slot Egmond, a medieval castle. Alexine's grandfather Johan Abraham Tinne passed away in 1808 at his country house Treckvliet near the Geestbrug in Rijswijk.²

Philippe Frédéric was born in 1772 in a house on Lange Voorhout, where Hotel des Indes is located at present (ill. 11). He also started his career as a government clerk but lost his job as a result of the political upheavals in the late eighteenth century. At the invitation of a cousin, he left for the Dutch (later English)

kolonie Demerary (tegenwoordig Guyana, grenzend aan Suriname) waar hij binnen het bestuur opklom tot secretaris van de kolonie. Hij trouwde met de Schotse Anna Rose, een meisje uit een plantersfamilie, en vertrok met haar naar Engeland, waar hun twee zoons opgroeiden. In 1813 associeerde Philippe zich met een firma die sindsdien Sandbach, Tinne & Co heette en die zich bezighield met de verbouw van koffie en suiker. Tinne kocht voor zichzelf de in Demerary gelegen koffieplantage Vauxhall & Westminster, waar tot de afschaffing van de slavernij zo'n 166 tot slaaf gemaakten werkten. In 1835, het geboortjaar van Alexine, kreeg de firma Sandbach, Tinne & Co van de Engelse overheid een vergoeding van meer dan 173.000 pond als compensatie voor het vrijlaten van de Afrikaanse slaven op haar plantages.³

Philippe Frédéric was intussen, nadat zijn eerste vrouw in 1827 was overleden, teruggekeerd naar Den Haag. Daar begon hij als het ware een nieuw leven, terwijl zijn zoons in Engeland bleven wonen. In 1831 trad hij op 58-jarige leeftijd in het huwelijk met de latere moeder van Alexine, jonkvrouw Henriette van Capellen (ill. 56-58), dochter van de succesvolle viceadmiraal jonkheer Theodoor van Capellen. Een groot aantal leden van de familie Van Capellen hadden eervolle betrekkingen aan het hof als kamerheer

colony of Demerary (today Guyana, bordering Surinam) where he climbed the ladder on the board to become secretary of the colony. He married Anna Rose, a Scottish girl from a planter's family, and set sail for England with her, where they raised their two sons. In 1813, Philippe became associated with a firm that cultivated coffee and sugar that was called Sandbach, Tinne & Co from then on. Tinne bought the Vauxhall & Westminster coffee plantation in Demerary for himself, where some 166 enslaved people worked until slavery was abolished. In 1835, the year of Alexine's birth, the English government awarded the Sandbach, Tinne & Co firm more than £173,000 as compensation for releasing the African slaves from its plantations.³

Meanwhile, Philippe Frédéric had returned to The Hague after his first wife passed away in 1827. He started a new life there, as it were, while his sons continued to live in England. He was 58 when he married the woman who would become Alexine's mother, Lady Henriette van Capellen (ill. 56-58), daughter of the successful vice-admiral, Esquire Theodoor van Capellen, in 1831. Many members of the Van Capellen family held honorary positions at court as chamberlain or lady-in-waiting. Henriette

Alexine Tinne

*Lange Voorhout gezien vanuit
de woning van Alexine Tinne,
met haar koets, Den Haag, 1861*

Zes albuminedrukken

van ieder ca. 36,5 × 45 cm

HGA, inv.nrs. O.42940, O.42941,

O.42942, O.43886, O.43728,

O.44203

De foto's vormen samen
een collage

Alexine Tinne

*Lange Voorhout view from
the house of Alexine Tinne at
the Lange Voorhout 32, with
her carriage, The Hague, 1861*

Six albumen prints of

ca. 36,5 × 45 cm each

HGA, inv.nos. O.42940, O.42941,

O.42942, O.43886, O.43728,

O.44203

The Photos together form a collage

Alexine Tinne (met assistent)
Alexine Tinne met paard in de manege in de Kazernestraat in Den Haag met een stalknecht het paard vasthoudend, 1860
 Albuminedruk, 14,2 × 9,7 cm
 NA/Fabricsius inv.nr. 26

87

Alexine Tinne (met assistent)
Alexine Tinne staand bij haar paard, met deels zichtbaar daarachter een stalknecht, in de manege aan de Kazernestraat, Den Haag, 1860
 Albuminedruk, 11,8 × 12,1 cm
 NA/De Constant Rebecque, inv.nr. 249_04

88

Alexine Tinne (met assistent)
Alexine Tinne haar paard leidend in de manege aan de Kazernestraat, Den Haag, ca 1860
 Albuminedruk, 12 × 14 cm
 HGA, inv.nr. 1.67613
 Ook als cdv in ННМ

van staatsieportretten, was hier veel minder sterk aanwezig dan in het buitenland. Naast leden van het Huis van Oranje-Nassau is het vooral een kleine groep welgestelde burgers die zich in de zeventiende eeuw te paard laat afbeelden. Het aantal ruitersportretten uit de achttiende en negentiende eeuw is nog geringer, mede door de afwezigheid van grote landadel als opdrachtgever.⁶ Dit kan de verklaring zijn dat we dit genre ook nauwelijks in de Nederlandse fotografie terugzien. Een uitzondering hierop vormt de eveneens in Den Haag werkzame fotografe Maria Hille. Van haar kennen we het portret van een schimmel, met een stalknecht die de leidsels vasthoudt (ill. 90).⁷ De familie Tinne bezat overigens zelf een geschilderd ruitersportret, vervaardigd door de Franse kunstenaar Henri Auguste d'Ainecy (comte de) Montpézat, waarop Alexine als veertienjarige te paard is afgebeeld, rijdend in een berglandschap (p. 00)⁸.

Van de zes portretfoto's is er één waarvan maar liefst vier afdrucken bewaard zijn gebleven: het meest traditionele, en in de ogen van fotograaf en geportretteerde, wellicht best gelukte portret (ill. 84). We zien daarop Alexine en profil op haar paard, met haar benen naar de linkerzijde.⁹ De hengst – keurig in het midden van de foto en volledig in beeld gebracht –

86

Alexine Tinne (with assistant)
Alexine Tinne with horse in the riding school in Kazernestraat in The Hague with a groom holding the horse, 1860
 Albumen print, 14.2 × 9.7 cm
 NA/Fabricsius inv.no. 26

87

Alexine Tinne (with assistant)
Alexine Tinne standing by her horse, with a groom partly visible behind it, in the riding school at Kazernestraat, The Hague, 1860
 Albumen print, 11.8 × 12.1 cm
 NA/De Constant Rebecque, inv.no. 249_04

88

Alexine Tinne (with assistant)
Alexine Tinne leading her horse in the riding school in Kazernestraat in The Hague, ca. 1860
 Albumen print, 12 × 14 cm
 HGA, inv.no. 1.67613
 Also as cdv in ННМ

painting, with the associated conventions.⁵ A painterly tradition of equestrian portraits, such as state portraits, was much less present here than it was abroad. In addition to members of the House of Orange-Nassau, it was generally only a small group of wealthy citizens who had their pictures taken on horseback in the seventeenth century. The number of equestrian portraits from the eighteenth and nineteenth centuries is even smaller, partly as a result of the absence of higher landed nobility as clients.⁶ This may be the reason why we hardly ever see this genre in Dutch photography. The photographer Maria Hille, who also worked in The Hague, is one exception. One of her portraits is of a grey horse, with a groom holding the reins (ill. 90).⁷ Incidentally, the Tinne family owned a painted equestrian portrait by the French artist Henri Auguste d'Ainecy (Comte de) Montpézat, depicting Alexine aged fourteen on horseback, riding in a mountain landscape (ill. 84).⁸

Among the six portrait photographs, there is one of which no fewer than four prints have survived: the most traditional, and in the eyes of the photographer and subject, perhaps the most successful portrait (ill. 84). In it, we see Alexine in profile on her horse, with her legs to the left.⁹ The stallion – neatly in the

staat met het hoofd fier omhoog. Houding van ruiter en paard verlenen het portret een vorstelijke allure. Het portret past binnen de traditie van het fotografische ruitersportret zoals we dat in een internationale context kennen.

Zoeken we contemporair vergelijkingsmateriaal dan komen we vooral in Engeland uit. De overeenkomsten met een foto van de Britse fotograaf Roger Fenton, gemaakt tussen 1850-1860, van een onbekende jonge vrouw te paard zijn opvallend (ill. 91). Een ander mooi voorbeeld is het wat latere ruitersportret van koningin Victoria met haar bediende John Brown, gemaakt te Balmoral in 1868 (ill. 89). Deze foto's roepen de vraag op of dit het beeld was dat Alexine voor ogen stond. Het is goed mogelijk dat dergelijke buitenlandse voorbeelden, waar zij door haar internationale oriëntatie misschien bekend mee was, de inspiratiebron voor Alexine zijn geweest.

Op een andere foto van Verveer – waarvan maar één afdruk bestaat – en die iets eerder dan de hierboven genoemde versie gemaakt zal zijn, neigt het paard met het hoofd meer naar voren en staat de mansfiguur daar direct achter (ill. 85). De foto is verder grotendeels identiek aan het andere portret. Wat het meest opvalt is de gewijzigde positie van de stal-

middle of the composition and fully framed – proudly holds his head up. The postures of rider and horse alike lend the portrait a regal allure. The portrait fits in with the tradition of the photographic equestrian portrait as we know it in an international context. To find contemporary comparative material, we would generally look in the direction of England. The similarities with a photograph of an unknown young woman on horseback, taken by the British photographer Roger Fenton between 1850-1860, are striking (ill. 91). Another fine example is the equestrian portrait of Queen Victoria with her servant John Brown, taken at a slightly later time at Balmoral in 1868 (ill. 89). These photographs beg the question of whether this was the image Alexine had in mind. It is quite possible that such foreign examples, which she may have been familiar with thanks to her international orientation, were Alexine's source of inspiration.

In another photograph by Verveer – of which only one print has survived and which would have been taken a little earlier than the version mentioned above – the horse leans its head more forwards and the male figure is directly behind it (ill. 85). Otherwise, the photograph is largely identical to the other

Alexine Tinne

'L'Equipage à Bord' ('De bemanning aan boord'): Groepsportret/tableau vivant van de bemanning van Tinnes schip De Meeuw, Algiers, 1867
Albuminedruk, 23,5 × 18 cm
NA/Crawford, inv.nr. 22; c

137

Alexine Tinne

'L'Equipage au Désert': Groepsportret/tableau vivant van de bemanning van Tinnes schip De Meeuw, gekleed in Noord-Afrikaanse kleding, Algiers, 1867
Albuminedruk, 21 × 16 cm
NA/Crawford, inv.nr. 22; d

138

Oscar Reijlander (1813-1875)

The Two Ways of Life, 1857
Voorbeeld tableau vivant van de fotograaf die hier beroemd mee werd. Het beeld is opgebouwd uit ruim dertig negatiefdelen
Albuminedruk d.d. 1925,
18,1 × 14 cm
v&a, RPS.2314-2017

139

Julia Margaret**Cameron** (1815-1879)

Temperance, 1864
Uit de tableaux vivants-serie
'Fruits of the Spirit'
Albuminedruk, 28,6 × 22,3 cm
v&a, E.1226-2000

136

Alexine Tinne

'L'Equipage à Bord' ('The crew on board'): Group portrait/tableau vivant of the crew of Tinne's ship De Meeuw ('The Seagull'), Algiers, 1867
Albumen print, 23,5 × 18 cm
NA/Crawford, inv.no. 22; c

137

Alexine Tinne

'L'Equipage au Désert': Group portrait/tableau vivant of the crew of Tinne's ship De Meeuw ('The Seagull;') dressed in North-African costume, Algiers, 1867
Albumen print, 21 × 16 cm
NA/Crawford, inv.no. 22; d

138

Oscar Reijlander (1813-1875)

The Two Ways of Life, 1857
Example tableau vivant of the photographer who became famous for this. The image is built from more than thirty negative parts.
Albumen print d.d. 1925,
18,1 × 14 cm
v&a, inv. no. RPS.2314-2017

139

Julia Margaret**Cameron** (1815-1879)

Temperance, 1864
From the tableaux vivants-series
'Fruits of the Spirit'
Albumen print, 28,6 × 22,3 cm
v&a, inv. no. E.1226-2000

opzoeken, waarover zij gelezen had in het boek *Les Toureg du Nord* van de jonge Henri Duveyrier.¹⁰ Om deze omslag van zee naar woestijn te markeren, maakte Tinne twee 'tableaux vivants' van haar scheepsbemanning: één in hun oorspronkelijke scheepskleding voor 'L'Equipage à Bord' ('de bemanning aan boord', ill. 136) en één met de bemanning gehuld in bedoeïenenkleding: 'L'Equipage au Désert' (de bemanning in de woestijn, ill. 137). Tableaux vivants waren een al oudere vorm van vermaak onder de aristocratie, waarbij tijdens feestelijke gelegenheden verkleedpartijen plaatsvonden om een historisch tafereel uit te beelden.¹¹ Vanaf circa 1840 werden foto's hiervan door o.a. Oscar Reijlander, Henry Peach Robinson en Julia Margaret Cameron tot kunst verheven (ill. 138-139).¹² De tableaux vivants getuigen ervan, hoezeer Tinne bij wendingen in haar leven in foto's dacht.

Een eerste karavaantocht van Alexine ging richting M'Zab, ruim 800 kilometer ten zuiden van Algerije. Vanwege ontberingen, ontevredenheid en ruzie onder de bemanning keerde de karavaan echter via

captain Wilhelmie leaves almost every day like a father to the church, to officiate the wedding of yet another one of his crew members.⁹

In Algiers, Alexine decided not to return to sea with her ship's crew, but instead visit the Tuaregs deep in the Sahara, about whom she had read in the book *Les Toureg du Nord* by the young Henri Duveyrier.¹⁰ To mark this transition from sea to desert, Tinne created two 'tableaux vivants' of her ship's crew: one in their original ship's clothing for 'L'Equipage à Bord' ('The Crew on Board', ill. 136) and one with the crew dressed in Bedouin clothes: 'L'Equipage au Désert' ('The Crew in the Desert', ill. 137). Tableaux vivants were an older form of entertainment among the aristocracy, involving dressing up on festive occasions to depict a historical scene.¹¹ Starting in approximately 1840, photographs of this were taken by, among others, Oscar Reijlander, Henry Peach Robinson and Julia Margaret Cameron (ill. 138-139).¹² The tableaux vivants bear witness to how Tinne thought in terms of photographs when ever her life took a turn.

Alexine's first caravan trip took her to M'Zab, more than 800 kilometres south of Algeria. However,

Biskra en Constantine terug naar de Middellandse Zee en bereikte in juli 1868 Philippeville. Na een verblijf op Malta van juli tot oktober 1868 ging Alexine naar Tripoli, waar haar gezelschap nog werd gefotografeerd door Emil Salingré, fotograaf van de expeditie van Gerhard Rohlfs (ill. 126). 30 januari 1869 trok Tinne's karavaan onder bescherming van lokale Touareg-leiders de woestijn in. De tocht was even onverschrokken als noodlottig. Over eeuwenoude karavaanroutes hoopte Tinne diep in de Sahara de Toearegs te ontmoeten. Een deel van haar droom werd werkelijkheid: in de idyllische oase Wadi Shergui ten westen van Murzuq, ontving zij in haar kamp eerst een kleine en vervolgens een omvangrijke, kleurrijk geklede groep Toearegs, die enkele dagen te gast in Tinne's kamp verbleven. Beelden hiervan kunnen we ons alleen dagdromend voor de geest halen. Maar de droom veranderde in een nachtmerrie als op de ochtend van 1 augustus 1869 het kamp wordt overvallen en beroofd, waarbij behalve twee van haar trouwe scheepslieden, ook Alexine Tinne zelf wordt gedood.

due to hardship, discontent and quarrels among the crew, the caravan returned to the Mediterranean via Biskra and Constantine, reaching Philippeville in July 1868. After a stay in Malta from July until October 1868, Alexine travelled to Tripoli, where her party was photographed by Emil Salingré, the photographer of Gerhard Rohlfs' expedition (ill. 126). On 30 January 1869, Tinne's caravan took to the desert under the protection of local Touareg chiefs. The journey was as fearless as it was fatal. Tinne was hoping to meet the Tuaregs deep in the Sahara desert, along ancient caravan routes. Part of her dream became reality: in the idyllic oasis of Wadi Shergui west of Murzuq, she welcomed to her camp first a small and then a large, colourfully dressed group of Tuaregs, who stayed as guests in Tinne's camp for several days. We can only day-dream to conjure up images of this meeting. The dream turned into a nightmare, however, when on the morning of 1 August 1869, the camp was raided and robbed, killing not only two of her loyal shipmates, but also Alexine Tinne herself.

Colofon

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in het Haags Historisch Museum van 11 december 2021 – 12 juni 2022.

Uitgever

wbooks, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m.
Haags Historisch Museum
info@haagshistorischmuseum.nl
www.haagshistorischmuseum.nl

Onderzoek (behalve de auteurs) en initiatief

Diana Timmer
Dagmar van Weeghel

Gastcurator

Maartje van den Heuvel

Redactie

Maartje van den Heuvel
Robert van Lit

Tekst

Lisette van Haersma Buma
Elwin Hendrikse
Maartje van den Heuvel
Robert van Lit
Fiepke van Niel

Advies

Sjaak Boone, Leon Homburg,
Katrin Pietsch, Julia Skinner (Francis
Frith Collection), Jeroen de Wijs

Digitale tentoonstelling

<https://webpresentations.universiteitleiden.nl/s/tinne>
Minke van der Maas

Vertaling

Vitataal

Vormgeving

Typography Interiority & Other
Serious Matters, Den Haag

© 2021 wbooks Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISA-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
© c/o Pictoright Amsterdam 2021.

ISBN 978 94 625 8456 3
NUR 646

Omslag voorzijde

Alexine Tinne

'Equipage féminine', groepsportret van de vrouwelijke crew van Alexine Tinne's schip De Meeuw, op de binnenplaats van Tinne's woning in Algiers, het huidige Museum Bardo (detail, zie p. 120), 1866
Albuminedruk, 17,5 x 23,5 cm
NA/De Constant Rebecque,
inv.nr. 249_10

Omslag achterzijde

Maxime Du Camp

'Vue Cavalière de la Seconde Cataracte', gezicht op de tweede aftakking van de Nijl, het verste punt dat Maxime Du Camp en zijn reisgenoot Gustave Flaubert bereikten op hun fotoreis van 1849-1850 door Egypte
Zoutdruk, 22,8 x 16,5 cm, (beeld)plaat 111 uit album Maxime Du Camp, *Egypte, Nubie, Palestine et Syrie*, Lille (Blanquart-Evrard) 1852. Zie p. 25

Afkortingen collecties

CSK Collectie Serge Kakou Parijs
HGA Haags Gemeentearchief
HHM Haags Historisch Museum
KV Koninklijke Verzamelingen
MET Metropolitan Museum of Art, New York
NA Nationaal Archief
NBC Naturalis Biodiversity Center
NPG National Portrait Gallery
NYPL New York Public Library
RMA Rijksmuseum, Amsterdam
RKD Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
RMO Rijksmuseum van Oudheden
TFA Tinne Family Archives
UBL Universitaire Bibliotheken Leiden
v&a Victoria and Albert Museum

Alexine Tinne, fotograaf, haar wereldbeeld is mede mogelijk gemaakt door ondersteuning van:

FONDS 21

Colophon

This book is published on the occasion of the exhibition in the Haags Historisch Museum from 11 December 2021 – 12 June 2022.

Publisher

wbooks, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
in cooperation with
Haags Historisch Museum
info@haagshistorischmuseum.nl
www.haagshistorischmuseum.nl

Photo and collection research

(besides the authors)
Diana Timmer
Dagmar van Weeghel

Guest curator

Maartje van den Heuvel

Editor

Maartje van den Heuvel
Robert van Lit

Text

Lisette van Haersma Buma
Elwin Hendrikse
Maartje van den Heuvel
Robert van Lit
Fiepke van Niel

Advice

Sjaak Boone, Leon Homburg,
Katrin Pietsch, Julia Skinner (Francis
Frith Collection), Jeroen de Wijs

Digital exhibition

<https://webpresentations.universiteitleiden.nl/s/tinne>
Minke van der Maas

Translation

Vitataal

Graphic design

Typography Interiority & Other
Serious Matters, The Hague

© 2021 wbooks Zwolle / the authors

All rights reserved. Nothing from this publication may be reproduced, multiplied, stored in an electronic data file, or made public in any form or in any manner, be it electronic, mechanical, through photocopying, recording or in any other way, without the advance written permission of the publisher.

The publisher has endeavoured to settle image rights in accordance with legal requirements. Any party who nevertheless deems they have a claim to certain rights may apply to the publisher.

Copyright of the work of artists affiliated with a CISA-organisatie has been arranged with Pictoright of Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2021

ISBN 978 94 625 8456 3
NUR 646

Cover front

Alexine Tinne

'Equipage féminine', group portrait of the women crew of Alexine Tinne's ship De Meeuw ('the seagull'), in the courtyard of Tinne's house in Algiers, the current Bardo National Museum (detail, see p. 120), 1866
Albumen print, 17.5 x 23.5 cm
NA/De Constant Rebecque,
inv.nr. 249_10

Cover back

Maxime Du Camp, 'Vue Cavalière de la Seconde Cataracte', view of the second cataract of the Nile, the furthest place Du Camp and his travel companion Gustave Flaubert reached on their photographic travel through Egypt in 1849-1850 and Tinne with her expedition on the Ghazal river went far beyond.
Calotype, 22,8 x 16,5 cm, plate 111 from album Maxime Du Camp, *Egypte, Nubie, Palestine et Syrie*, Lille (Blanquart-Evrard) 1852. See p. 25

Abbreviations collections

CSK Collection Serge Kakou Paris
HGA The Hague Municipal Archives
HHM The Hague Historical Museum
KV Royal Collections
MET Metropolitan Museum of Art, New York
NA National Archives
NBC Naturalis Biodiversity Center
NPG National Portrait Gallery
NYPL New York Public Library
RMA Rijksmuseum, Amsterdam
RKD Netherlands Institute for Art History
RMO Rijksmuseum van Oudheden
TFA Tinne Family Archives
UBL Leiden University Libraries
v&a Victoria and Albert Museum

Alexine Tinne, photographer, her worldview was made possible by support from:

FONDS 21

